

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

CE ./ riksåklagaren ang. våldtäkt m.m.

(Göta hovrätts beslut den 17 november 2020 och dom 30 november 2020 i mål B 2913-20)

Riksåklagaren har beretts tillfälle att ge in yttrande över CEs överklagande m.m.

Jag vill anföra följande.

Inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens beslut och dom. Jag avstyrker prövningstillstånd.

Bakgrund

CE har mot sitt nekande dömts för våldtäkt vid tre tillfällen, grov kvinnofridskränkning samt olaga frihetsberövande, mindre grovt brott. Samtliga brott är begångna mot hans tidigare sambo. Påföljden har bestämts till fängelse i 5 år. Han har också förpliktats att utge skadestånd till målsäganden. Vidare har kvarstad beslutats på hans egendom till säkrande av målsägandens skadeståndsanspråk.

Hovrättens beslut den 17 november 2020 m.m.

Hovrätten beslutade vid två tillfällen under huvudförhandlingen, senast den 17 november 2020, att avslå CEs begäran om att få tillgång till all information i en spegelkopia av innehållet i målsägandens mobiltelefon. Beslutet fick överklagas endast i samband med överklagande av hovrättens dom.

En begäran från försvarets sida om tillgång till all information i den aktuella spegelkopian hade dessförinnan prövats av åklagaren och, efter anmälan av CE, av hovrätten i beslut den 27 oktober 2020. Hovrätten har i besluten under huvudförhandlingen hänvisat till de skäl som framgår av beslutet den 27 oktober 2020 (hovrättens aktbilaga 70).

I sistnämnda beslut uttalar hovrätten bl.a. följande.

Begäran avser samtlig information som samlats i målsägandens telefon under flera år. Det framstår därmed som klart att materialet kan innehålla integritetskänsliga uppgifter. Hovrätten finner, med hänsyn till den övriga utredning som finns i målet,

att samtliga uppgifter från en spegling/tömning av målsägandens mobiltelefon, utöver dels det som åklagaren gett direktiv om att lämna ut, dels det som kan framkomma vid den kontroll som åklagaren har gett direktiv om den 21 oktober 2020, saknar betydelse för åtalet. En begränsad rätt att ta del av uppgifterna i målsägandens telefon kan inte anses äventyra CEs möjligheter att ta till vara sin rätt och bedriva sitt försvar. Hovrätten finner att det står klart att sekretessintresset beträffande målsägandens uppgifter har företrädare framför CEs intresse av att ta del av uppgifterna. Hovrätten avslår därmed CEs begäran.

Överklagandet till Högsta domstolen

CE yrkar att Högsta domstolen ska ogilla samtliga åtal och målsägandens skadeståndstalan samt upphäva beslutet om kvarstad. I andra hand att hovrättens dom ska undanröjas och återförvisas till hovrätten för ny prövning av åtalen.

CE yrkar vidare att hovrättens beslut den 17 november 2020 ska upphävas och att Högsta domstolen ska besluta att det begärda materialet ska lämnas ut till försvaret.

Det är enligt hans uppfattning inte ställt utom rimligt tvivel att han gjort sig skyldig till de åtalade gärningarna. Bevisningen i målet bygger på målsägandens berättelse samt vittnesmål från målsägandens anhöriga. Han menar att förhörspersonernas trovärdighet kan ifrågasättas och att deras berättelser måste ses i ljuset av att det förekommit en infekterad vårdnadstvist mellan parterna, vilken också involverat målsägandens anhöriga som vittnat i målet.

Enligt hans uppfattning har hans försvarare rätt att ta del av samtlig information i den aktuella telefonen inom ramen för hans partsinsyns rätt. Försvararen ska därefter avgöra vilken information som ska tillföras förundersökningsprotokollet.

Samtlig information i telefonen bör således ges ut till försvaret. Därefter bör Högsta domstolen pröva åtalen alternativt återförvisa målet till hovrätten för ny prövning.

CE gör gällande att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen klargör (1) huruvida en digital speglingskopia av ett lagringsmedium generellt ska anses ha förekommit i en förundersökning, (2) om inte; under vilka förutsättningar delar av en sådan speglingskopia ska anses ha förekommit i en förundersökning, (3) om det är möjligt för en åklagare att neka partsinsyn med hänvisning till att en speglingskopia som helhet omfattas av sekretess (eventuellt med undantag för vissa uppgifter åklagaren väljer att ta in i förundersökningen), (4) om inte; hur frågan om eventuellt förekommande uppgifter som omfattas av sekretess ska hanteras vid utlämnandet av materialet till försvaret och (5) hur och på vilket sätt försvaret i så fall ska informeras om vad de uppgifter som omfattas av sekretess innehåller.

Med hänsyn till hur vanligt det är att digitala speglingskopior av lagringsmedium förekommer i brottsutredningar är det av stor betydelse att denna fråga underställs Högsta domstolens prövning och att rättsläget klargörs.

CE åberopar ett rättsutlåtande av universitetslektorn, jur dr. Lena Landström.

Grunderna för min inställning

Målet i sak

CE har gjort gällande att domstolarnas bevisvärdering är felaktig och att åtalet mot honom inte är styrkt.

Jag vill inledningsvis framhålla att jag instämmer i domstolarnas bevisvärdering. Enligt min uppfattning finns det inte något prejudikatintresse i att Högsta domstolen prövar bevisfrågorna i målet. Jag avstyrker prövningstillstånd på denna grund.

Partsinsyn enligt rättegångsbalken

I 23 kap. 18 a § första stycket rättegångsbalken (RB) stadgas att när undersökningsledaren har slutfört den utredning som han eller hon anser är nödvändig har den misstänkte och försvararen rätt att ta del av det som har förekommit vid förundersökningen. Den misstänkte och försvararen ska underrättas om detta och om att de har rätt att begära att förundersökningen kompletteras. De ska ges skälig tid att ange den utredning de anser är önskvärd och i övrigt anföra det som de anser är nödvändigt. Något åtal får inte beslutas innan detta har skett. Av andra stycket samma lagrum följer att rätten enligt första stycket att ta del av det som har förekommit vid förundersökningen gäller även efter det att åtalet har väckts och fram till dess att åtalet slutligt har prövats eller saken annars slutligt har avgjorts. Denna rätt gäller med de begränsningar som följer av 10 kap. 3 och 3 a §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400, OSL).

Enligt 23 kap. 21 d § första stycket RB prövas frågor om den misstänktes eller försvararens rätt att ta del av det som förekommit vid förundersökningen av undersökningsledaren. Enligt andra stycket samma lagrum kan ett beslut att begränsa rätten av att ta del av det som förekommit vid förundersökningen anmälas till rätten av den misstänkte eller försvararen, när undersökningsledaren har slutfört den utredning som han eller hon anser är nödvändig. För rättens prövning gäller 19 § andra stycket.

I 10 kap. 3 § första stycket OSL stadgas att sekretess inte hindrar att en enskild eller en myndighet som är part i ett mål eller ärende hos domstol eller annan myndighet och som på grund av sin partsställning har rätt till insyn i handläggningen, tar del av en handling eller annat material i målet eller ärendet. En sådan handling eller ett sådant material får dock inte lämnas ut till parten i den utsträckning det av hänsyn till allmänt eller enskilt intresse är av synnerlig vikt att sekretessbelagd uppgift i materialet inte röjs. I sådana fall ska

myndigheten på annat sätt lämna parten upplysning om vad materialet innehåller i den utsträckning det behövs för att parten ska kunna ta till vara sin rätt och det kan ske utan allvarlig skada för det intresse som sekretessen ska skydda. Enligt andra stycket samma lagrum hindrar sekretess aldrig att en part i ett mål eller ärende tar del av en dom eller ett beslut i målet eller ärendet. Inte heller innebär sekretess någon begränsning i en parts rätt enligt rättegångsbalken att få del av alla omständigheter som läggs till grund för avgörande i ett mål eller ärende. Av tredje stycket samma lagrum följer att om det i lag finns bestämmelser som avviker från första eller andra stycket gäller de bestämmelserna.

I 10 kap. 3 a § första stycket OSL stadgas att när en misstänkt och försvararen enligt 23 kap. 18 a § första stycket rättegångsbalken har underrättats om rätten att ta del av det som har förekommit vid en förundersökning, gäller begränsningarna enligt 3 § första stycket i fråga om rätten att ta del av en handling eller något annat material endast om

1. det är fråga om en uppgift som inte har betydelse för beslutet i åtalsfrågan, och
2. det står klart att det intresse som sekretessen ska skydda har företräde framför den misstänktes intresse av att ta del av uppgiften.

Av andra stycket samma lagrum följer att första stycket gäller även efter beslut om åtal och fram till dess att åtalet slutligt har prövats, eller saken slutligt har avgjorts på annat sätt.

Bestämmelserna om den misstänktes rätt till insyn under förundersökning och rättegång ändrades genom lagstiftning som trädde ikraft den 1 april 2017 (SFS 2017:176). Därvid infördes bl.a. de ovan redovisade lagrummen (23 kap. 18 a och 21 d §§ RB samt 10 kap. 3 a § OSL). Avsikten var att genom lagstiftning tydliggöra vilken rätt misstänkta, tilltalade och redan dömda personer har att ta del av utredningsmaterial. Bestämmelserna innebär att den misstänkte, efter att ha underrättats om att förundersökningen slutförts, har en ovillkorlig rätt till insyn i allt förundersökningsmaterial som har betydelse för åklagarens ställningstagande i åtalsfrågan. Rätten till insyn i sidomaterialet kan i detta skede undantagsvis begränsas om det av hänsyn till ett allmänt eller enskilt intresse är av synnerlig vikt att sekretessbelagd uppgift i materialet inte röjs och det dessutom står klart att detta sekretessintresse har företräde framför den misstänktes behov av att få del av uppgiften. Rätten till insyn i förundersökningsmaterialet inklusive sidomaterialet består efter det att åtal har väckts och fram till dess att åtalet slutligt har prövats eller saken annars slutligt har avgjorts. Om rätten att ta del av utredningsmaterial har inskränkts kan den misstänkte begära prövning av ett sådant beslut i allmän domstol. (Prop. 2016/17:68 s. 60 f.).

I specialmotiveringen till 23 kap. 18 a § RB uttalas bl.a. följande (a. prop. s. 106 f.).

I *första stycket*, som bl.a. innehåller bestämmelser som hittills funnits i 18 §, tydliggörs att den misstänktes rätt till insyn i utredningen blir mer omfattande från det att förundersökningsledaren har slutfört den utredning som han eller hon anser är nödvändig. Rätten att ta del av utredningsmaterial kan från och med den tidpunkten inte längre begränsas enligt rättegångsbalken. Den misstänkte ska underrättas om sin rätt till insyn i förundersökningsmaterialet (slutdelgivning). Bestämmelser som reglerar begränsningar i insynsrätten finns i stället uteslutande i offentlighets- och sekretesslagen. När det gäller rätten att ta del av förundersökningen och att begära komplettering av förundersökningen ändras bestämmelsen inte i sak i förhållande till hittills gällande bestämmelser i 18 §. Däremot anges nu uttryckligen att den misstänkte och försvararen har rätt att ta del av utredningen från slutdelgivningen och vidare preciseras tidpunkten för när slutdelgivningen ska göras.

I *andra stycket* regleras att rätten att ta del av det som har förekommit vid förundersökningen består även efter det att åklagaren har beslutat att väcka åtal och så länge brottmålsrättegången pågår. Detta överensstämmer med vad som hittills ansetts gälla enligt praxis. Hänvisningen till kollisionsbestämmelserna i 10 kap. 3 och 3 a §§ OSL innebär att den misstänktes och hans eller hennes försvarares rätt att ta del av uppgifter i förundersökningen efter slutdelgivningen under vissa förutsättningar kan begränsas på grund av sekretess (se närmare kommentaren till 10 kap. 3 a § OSL).

I specialmotiveringen till 10 kap. 3 a § OSL uttalas bl.a. följande (a. prop. s. 117 f.).

Huvudregeln enligt *första stycket* är att sekretess inte hindrar att en misstänkt tar del av förundersökningsmaterial när han eller hon har underrättats om rätten att ta del av det som har förekommit vid förundersökningen. I detta skede kan den misstänktes rätt att ta del av förundersökningen inte längre begränsas enligt rättegångsbalken (se 23 kap. 18 a § RB). Sekretesskyddade uppgifter i förundersökningen får emellertid den misstänkte hindras från att ta del av enligt kollisionsbestämmelsen i 3 § under vissa närmare angivna förutsättningar.

Enligt *första stycket 1* är en förutsättning för att kunna begränsa rätten att ta del av sekretesskyddade uppgifter i förundersökningen att det är fråga om en uppgift som inte har betydelse för beslutet i åtalsfrågan. Av detta följer motsatsvis att insynen från och med slutdelgivning av förundersökningen ovillkorligen omfattar allt material som har betydelse för åklagarens ställningstagande i åtalsfrågan. Detta material består vanligtvis av det preliminära förundersökningsprotokollet och, i förekommande fall, bevisning som åklagaren preliminärt avser att åberopa vid ett positivt åtalsbeslut. Sekretess kan alltså aldrig begränsa den misstänktes eller hans eller hennes försvarares rätt att ta del av sådant material. Däremot kan rätten

att ta del av uppgifter i förundersökningens sidomaterial som inte har betydelse för åklagarens ställningstagande i åtalsfrågan begränsas på grund av sekretess enligt kollisionbestämmelsen i 3 §.

Enligt *första stycket* 2 kan rätten att ta del av uppgifter i förundersökningens sidomaterial begränsas om det står klart att det intresse som sekretessen ska skydda har företräde framför den misstänktes intresse av att ta del av uppgiften. Genom hänvisningen till begränsningarna i 3 § första stycket innebär denna reglering att insynen i sidomaterialet kan begränsas på grund av sekretess under förutsättning att det är fråga om ett sekretessintresse av synnerlig vikt som väger tyngre än den misstänktes behov av att få del av uppgiften för sitt försvar. Eftersom det är fråga om insyn i sådana uppgifter som åklagaren anser inte har någon betydelse för åtalsfrågan bör intresseavvägningen som huvudregel leda till att vissa särskilt känsliga uppgifter inte avslöjas för en misstänkt. Sådana särskilt känsliga uppgifter kan t.ex. vara uppgifter om informatörer och andra uppgiftslämnare, verklig identitet bakom en kvalificerad skyddsidentitet, olika utredningsåtgärder och kontaktuppgifter till bevispersoner. Om insynen i sidomaterialet begränsas även efter en sådan intresseavvägning, ska den brottsutredande myndigheten lämna upplysningar om vad materialet innehåller i den utsträckning det behövs för att den misstänkte ska kunna ta till vara sin rätt och det kan ske utan allvarlig skada för det intresse som sekretessen ska skydda (3 § första stycket tredje meningen). Är det fråga om särskilt känsliga uppgifter i utredningen torde sekretessintresset vid denna bedömning regelmässigt tillmätas sådan vikt att en sådan upplysning inte kan lämnas.

I *andra stycket* regleras att den misstänkte har samma rätt att ta del av sekretessbelagda uppgifter i förundersökningen efter att åtal har väckts som han eller hon hade från slutdelgivning av förundersökningen. Denna rätt till insyn gäller till dess att det finns ett avgörande i målet som har fått laga kraft. När åtal har väckts är det många gånger tydligare vilket material som åklagaren har lagt till grund för sitt beslut att väcka åtal eftersom det då finns ett färdigt förundersökningsprotokoll. Genom regleringen klargörs dock att den misstänkte även efter åtalsbeslutet har en ovillkorlig rätt att ta del också av sådana uppgifter som åklagaren vid slutdelgivning av förundersökningen ansåg hade betydelse för beslutet i åtalsfrågan men som inte har tagits in i det slutliga förundersökningsprotokollet. Det kan t.ex. vara fråga om uppgifter i ett preliminärt förundersökningsprotokoll som med anledning av den misstänktes påpekanden har utelämnats i det slutliga förundersökningsprotokollet. När det gäller sekretessbelagda uppgifter i sidomaterialet är emellertid insynsrätten villkorad på det sätt som regleras i första stycket.

I specialmotiveringen till 23 kap. 21 d § RB uttalas bl.a. följande (a. prop. 112 f.).

Första stycket reglerar att det är förundersökningsledaren som ska besluta i frågor som rör den misstänktes och hans eller hennes försvarares rätt att ta del av det som har förekommit vid förundersökningen. Detta gäller såväl före som efter slutdelgivning av förundersökningen.

Förundersökningsledarens rätt att besluta enligt bestämmelsen omfattar både att fatta beslut om i vilken utsträckning den misstänkte ska få insyn i förundersökningen, på vilket sätt insynen ska tillgodoses i det enskilda fallet och om det ska uppställas förbehåll som inskränker den misstänktes rätt att förfoga över sådana sekretesskyddade uppgifter som han eller hon i och för sig har rätt att ta del av (se 21 a § och 10 kap. 4 § OSL). Regleringen av rätten att ta del av allmänna handlingar i 2 kap. TF påverkas inte av bestämmelserna i denna paragraf. Rättegångsbalken ger dock misstänkta en mer vidsträckt rätt till insyn bl.a. genom att den också kan omfatta handlingar i förundersökningar som inte är allmänna (se 18 och 18 a §§). Så länge inget annat anges eller det annars framgår att det är fråga om en begäran om att få ta del av en allmän handling, bör man därför i allmänhet kunna utgå från att en misstänkt som begär att få ta del av utredningsmaterial vill få frågan prövad enligt denna bestämmelse och inte som en begäran om att få ta del av en allmän handling med stöd av 2 kap. TF.

Enligt *andra stycket* ska förundersökningsledarens beslut att begränsa eller genom förbehåll inskränka den misstänktes eller hans eller hennes försvarares rätt att ta del av eller förfoga över uppgifter kunna prövas av allmän domstol. Vid bedömningen av vilket informationsbehov misstänkte har för att på ett ändamålsenligt sätt kunna ta till vara sin rätt i en brottmålsrättegång ska domstolen alltså kunna väga in inte bara omfattningen av utan även formerna för hur rätten att ta del av utredningsmaterial ska tillgodoses. En anmälan om att rätten att ta del av uppgifter i förundersökningen har begränsats kan göras först när förundersökningsledaren har slutfört den utredning han eller hon anser vara nödvändig, dvs. efter slutdelgivning av förundersökningen. Det bör uppmärksammas att rätten till insyn i förundersökningsmaterialet efter den tidpunkten endast kan begränsas på grund av sekretess (se 18 a § och 10 kap. 3 a § OSL). Att en sådan anmälan ska kunna göras först efter slutdelgivningen överensstämmer med vad som gäller i fråga om den misstänktes möjlighet att hos domstol anmäla att en förundersökning behöver kompletteras med olika utredningsåtgärder. Precis som när det gäller en sådan prövning gäller reglerna i 19 § andra stycket. Det innebär bl.a. att prövningen ska göras så snart som möjligt efter att anmälan har kommit in till domstolen och att den kommer att göras inom ramen för ett ärende enligt rättegångsbalken. Tingsrättens beslut att avslå en begäran om att få ta del av utredningsmaterial innan åtal har väckts kan följaktligen överklagas till hovrätt. För att hovrätten ska pröva tingsrättens beslut krävs prövningstillstånd. Om den misstänktes begäran bifalls kan beslutet inte överklagas särskilt. Samma sak gäller om beslutet fattats efter att åtal har väckts (se 49 kap. 3 § andra stycket och 5 §). Det kan många gånger vara

svårt för en misstänkt att avgöra om ett efterfrågat material finns i förundersökningens sidomaterial, i en annan förundersökning eller i polisens underrättelseverksamhet. Genom att frågor om att begränsa rätten att ta del av det som har förekommit vid förundersökningen kan handläggas tillsammans med en begäran om kompletterande utredningsåtgärder, kan domstolen göra en samlad bedömning av vilket utredningsmaterial den misstänkte kan tillåtas ta del av och om utredningen kan behöva kompletteras i något avseende.

Min bedömning.

CE anför i sitt överklagande bl.a. följande (Högsta domstolens aktbilaga s. 3 f.).

Försvaret har begärt att få ta del av den digitala speglingskopia avseende målsägandens mobiltelefon som har gjorts av utredningspersonal hos polisen. Försvaret har begärt insynsrätt, dvs. det har inte begärts att förundersökningen ska kompletteras med telefontömningen i dess helhet, utan endast att försvaret ska få ta del av telefontömningen för att därefter kunna begära att förundersökningen ska kompletteras med eventuella handlingar som ingår i densamma och som försvaret vill åberopa. Syftet med begäran är att kontrollera målsägandens uppgifter om sina förehavanden vid tidpunkterna bl.a. för påstådda gärningar och vad målsäganden yttrat i kommunikation med aktuella vittnen men också med andra personer rörande dessa påstådda händelser och sin relation till CE.

Exempel på kommunikation som försvaret velat få del av är

- (1) Målsägandens kommunikation med de personer utöver de vittnen som hörts i målet vid de olika brottstiderna. Detta för att utröna huruvida hon i kommunikationen med dessa personer har uttryckt något om sina förehavanden vid aktuella tidpunkter, om hon yttrat något rörande CE.
- (2) Målsägandens kommunikation med åberopade vittnen i tiden mellan påstådda brottstider. Detta i syfte att kontrollera huruvida målsäganden i denna kommunikation uttalat något rörande vad som påståtts ha inträffat vid brottstiderna.
- (3) Bildgalleriet i telefonen. Detta då det i åtalspunkten 6 åberopats bilder på påstådda skador. Av bilderna framgår inte med vilken kamera dessa är tagna. På flera av bilderna kan målsäganden heller inte identifieras då något ansikte/andra kännetecken inte finns med på bilderna. Det hade varit betydelsefullt för försvaret att kontrollera i vilken kontext bilderna är tagna och om andra bilder som tagits i närtid innebär att det kan kontrolleras vad som givit upphov till eventuella skador och om det är målsäganden som förekommer på bilderna.
- (4) Kommunikation mellan målsäganden och hennes syster (som vittnade i målet) under tiden för åtalspunkten 6 (grov kvinnofridsbränkning). Detta eftersom målsäganden och systemen uppgivit att målsäganden skickat bilder på skador till systemen. Åklagaren har låtit utredare gå igenom kommunikationen

mellan målsäganden och systemen för den aktuella perioden, men innehållet i kommunikationen har inte redovisats. Däremot har en IT-forensiker upprättat en PM där det anges att det finns ”mycket kommunikation” mellan personerna under aktuell period men att det inte finns några bilder föreställande skador på målsäganden i konversationerna. Åklagaren har därefter åberopat en IT-forensiker som hörts i hovrätten angående huruvida bilder kan ha skickats utan att det syns i konversationen.

(5) Försvaret har velat kontrollera huruvida målsägandens telefon varit avstängd i anslutning till vissa påstådda brottstillfällen under den tidsperiod som avser åtalpunkten 6, eftersom målsäganden i förhör i tingsrätten uppgivit att CE vid dessa tillfällen tagit hennes telefon och stängt av den.

(6) Under åtalpunkten 1 (våldtäkt) har målsäganden uppgivit att hon haft kommunikation med en man som hon haft samlag med under samma dygn som den påstådda våldtäkten ska ha skett. Försvaret har invänt att de skador som målsäganden uppvisat vid undersökning på kvinnoklinik samt vid rättsmedicinsk undersökning skulle kunna härröra från detta samlag och att det därmed kan finnas alternativa uppkomstätt. Försvaret har därför begärt att få ta del av kommunikationen mellan målsäganden och den aktuella mannen.

(7) Under utredningen har framkommit att målsäganden lämnat felaktiga uppgifter om hur hennes och CEs relation sett ut. T. ex. har hon uppgivit att de inte hade någon relation under hösten 2019. Efter att försvaret gått igenom CEs telefontömning kunde konversationer ur applikationen Messenger åberopas som visade att denna uppgift från målsäganden inte var riktig. Även av detta skäl har försvaret ansett det befogat att få insyn i telefontömningen, i syfte att kontrollera om målsägandens uppgifter i andra avseenden skulle kunna vara felaktiga.

Mot bakgrund av ovanstående menar försvaret att det är uppenbart att innehållet i telefontömningen inte saknar betydelse för försvaret.

Åklagaren har, efter försvarets begäran, kompletterat förundersökningen med den kommunikation som förekommit mellan målsäganden och i målet åberopade vittnen under själva brottsdagarna (med undantag för åtalpunkten 6) samt dagen efter. I övrigt har försvarets begäran avslagits. Åklagaren har anfört att telefontömningen skulle innehålla uppgifter som saknar betydelse för försvaret samt att försvaret inte kan ges insynsrätt i telefontömningen därför att innehållet skyddas av sekretess för målsägandens integritet. Det har inte närmare angivits för försvaret *vilka* uppgifter i telefontömningen som skulle omfattas av sådan sekretess. Försvaret har heller inte fått någon information om vilken typ av uppgifter det är fråga om, i vilket sammanhang uppgifterna förekommer eller varför det skulle föreligga synnerliga skäl för att uppgifterna inte kan lämnas ut. I sammanhanget ska noteras att åklagaren under pågående huvudförhandling i hovrätten, valt att själv komplettera förundersökningen med material ur målsägandens telefontömning samt att åberopa en IT-forensiker rörande vissa delar av innehållet i densamma. Det är därmed uppenbart att det i telefontömningen förekommer uppgifter som (1) är av betydelse och (2) inte omfattas av sekretess till skydd för målsägandens integritet.

Enligt försvarets uppfattning har försvaret insynsrätt i materialet och det föreligger inga hinder mot att försvaret får del av telefontömningen. För det fall det i tömningen finns uppgifter som omfattas av skydd för målsägandens integritet hade dessa uppgifter kunnat maskeras. Försvaret hade också kunnat få del av telefontömningen med förbehåll enligt 10 kap. 4 § OSL (23 kap. 21 a § 3 st. RB).

Försvaret anser att innehållet i telefontömningen kan få avgörande betydelse för skuldfrågan. Det begärs därför att Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd samt upphäver hovrättens beslut om att inte låta försvaret få insyn i telefontömningen och i stället beslutar att den ska lämnas ut till försvaret. Det yrkas att Högsta domstolen därefter ska ta upp målet till prövning, alternativt återförvisa målet till hovrätten för förnyad prövning.

Jag vill med anledning av vad försvaret uppgett anföra följande.

För att på ett tillfredsställande sätt kunna bedöma den misstänktes behov av att ta del av material som inte ingår i förundersökningsprotokollet behöver rätten inledningsvis ta ställning till om det är korrekt att det aktuella utredningsmaterialet har hänförts till sidomaterialet. Om rätten kommer fram till att uppgifterna har betydelse för åtalet kan den misstänktes rätt att ta del av materialet över huvud taget inte begränsas (se 10 kap. 3 § OSL). Det är alltså först om det konstateras att en uppgift inte har en sådan betydelse som det blir aktuellt att göra en bedömning av sekretessintressets styrka och därefter en avvägning i förhållande till den misstänktes intresse av att ta del av uppgiften. (Fitger m.fl., Rättegångsbalken m.m. [JUNO version 89], kommentaren till 23 kap. 21 d §.)

Till att börja med vill jag framhålla att endast sådant material som har tagits fram ur den beslagtagna telefonen, dvs. det som redan är granskat av utredarna, bör anses utgöra förundersökningsmaterial (dvs. ”vad som förekommit vid förundersökningen”). En ny genomsökning av den i beslag tagna telefonen i syfte att ta fram ännu inte granskat material, eller att granska sådant material som i och för sig tagits fram men inte varit föremål för granskning, bör enligt min uppfattning uppfattas som en begäran om komplettering av förundersökningen (jfr 23 kap. 18 b § RB). Som anges i motiven (a. prop. s. 83) kan förundersökningsledaren ställas inför svåra gränsdragningsfrågor när det gäller att avgöra vad som egentligen hör till en förundersökning mot en viss misstänkt respektive utgör en brist i förundersökningen. Om en begäran att få del av utredningsmaterial prövas tillsammans med en begäran om kompletterande utredningsåtgärder kan en samlad bedömning göras av vilket utredningsmaterial den misstänkte ska tillåtas ta del av och om utredningen kan behöva kompletteras i någon del. Bestämmelsen om domstolens prövning av rätten att ta del av utredningsmaterial har därför utformats genom en hänvisning till 23 kap. 19 § RB.

Oavsett hur nu aktuell begäran ska handläggas är det, utifrån den bevisning som ligger till grund för åtalet och underinstansernas domar, enligt min uppfattning uppenbart att det inte kan förhålla sig på det sätt som försvaret påstått i underinstanserna, dvs. att samtliga anmälningar mot CE bygger på en konspiration mot honom från målsägandens sida i syfte att målsäganden bl.a. skulle vinna fördelar i en vårdnadstvist m.m. Jag instämmer inte heller i försvarets uppfattning att det i målsägandens telefon, utöver det som redovisats, förekommer uppgifter av betydelse för bedömningen av skuldfrågorna i målet.

Angående försvarets begäran i förhållande till åtalspunkten 1 (torde avse åtalspunkterna 1-3 då dessa åtalspunkter ingår i ett och samma händelseförlopp den 7 juni 2020, se tingsrättens dom s. 31 f.) måste framhållas att den omständigheten att målsäganden uppgett att hon haft frivilligt samlag med en annan man dygnet före de händelser som omfattas av dessa åtalspunkter inte på något sätt skulle kunna förklara de skador hon uppvisat vid den rättsmedicinska undersökningen. Målsägandens berättelse under dessa åtalspunkter får också ett mycket starkt stöd av bl.a. den tekniska bevisningen och vad som kunnat iaktas vid den brottsplatsundersökning som genomförts. Även det förhållandet att CE under kvällen den 7 juni 2020 barrikaderade sig på ett hotellrum tillsammans med parternas då ettåriga dotter och lät sig gripas först efter flera timmars förhandling med polisen talar enligt min uppfattning mycket starkt för att gärningarna gått till så som målsäganden berättat. Det är mot denna bakgrund uppenbart att ev. kommunikation målsäganden haft med den man hon uppgett att hon haft samlag med saknar betydelse för åtalet. Någon oinskränkt partsinsyns rätt beträffande denna ev. kommunikation föreligger således inte.

Det är min uppfattning att bevisningen till stöd för åtalen genomgående är mycket övertygande. Jag instämmer således fullt ut i domstolarnas bevisvärderingar, som jag menar uppfyller alla gängse krav på robusthet och är i överensstämmelse med praxis angående hur en korrekt bevisvärdering ska ske.

Jag delar också fullt ut hovrättens och åklagarens bedömningar att det material från målsägandens telefon som är av betydelse för åtalet har redovisats i förundersökningen och därmed till försvaret.

När det gäller det material från målsägandens telefon som ingår i sidomaterialet vill jag anföra följande.

För uppgifterna i materialet ifråga gäller sekretess till skydd för enskilda personliga och ekonomiska förhållanden om det inte står klart att uppgifterna kan röjas utan att målsäganden (och den hon kommunicerat med) eller någon närstående till dessa lider skada eller men (35 kap. 1 § OSL).

Uttrycket ”personliga förhållanden” ska bestämmas med ledning av vanligt språkbruk och avser i stort sett samtliga uppgifter som kan knytas till en fysisk person, exempelvis namn, adress, hälsotillstånd, sjukdomar m.m. (Lenberg m. fl., Offentlighets- och sekretesslagen. En kommentar, s. 18). Bestämmelsen är därtill försedd med ett s.k. omvänt skaderekvisit innebärande en mycket stark presumtion för sekretess. Redan mot bakgrund av den konflikt som råder mellan parterna kan konstateras att sekretess för uppgifterna gäller med stöd av bestämmelsen.

Då uppgifterna har bedömts sakna betydelse för åtalet och därtill omfattas av sträng sekretess måste det redan härigenom anses vara av synnerlig vikt att uppgifterna inte röjs (10 kap. 3 § OSL). Det är mot samma bakgrund uppenbart att sekretessen till skydd för uppgifterna har företräde framför CEs intresse av att få del av dessa (10 kap. 3 a § första stycket 2. OSL).

Enligt 23 kap. 18 b § RB ska på begäran av den misstänkte eller försvararen ett förhör eller någon annan utredning äga rum, om det kan antas vara av betydelse för förundersökningen. Som jag angett ovan är det redan utifrån den bevisning som föreligger till stöd för åtalen uppenbart att det inte kan förhålla sig på det sätt som försvaret påstår (dvs. att samtliga anmälningar mot CE bygger på en konspiration). Något skäl att komplettera förundersökningen med ytterligare genomsökningar av målsägandens telefon anser jag därför inte föreligger.

Det måste framhållas att det i hovrätten förekommit en omfattande skriftväxling, där försvaret gång på gång begärt att få del av samtlig information i målsägandens telefon. Försvarets begäran har, i de delar de konkretiserats och bedömts vara av relevans, tillgodosetts (se t.ex. hovrättens aktbilaga 63-64). I andra delar som ansetts sakna relevans har försvarets begäran avslagits efter prövning av såväl åklagaren som, vid flertalet tillfällen, hovrätten.

Det är min bestämda uppfattning att utredningen mot CE bedrivits på ett korrekt sätt och helt i enlighet med åklagarens objektivitetsplikt (23 kap. 4 § RB).

Enligt min uppfattning har rättegångarna mot CE i alla delar varit rättvisa och förenliga med artikel 6 i Europakonventionen. Någon grund för att ogilla åtalet eller återförvisa målet till hovrätten på den grunden att hans försvarare inte getts tillgång till allt innehåll i målsägandens telefon anser jag inte föreligger.

Hovrättens beslut och dom ska därför fastställas.

Prövningstillstånd

Av 54 kap. 10 § rättegångsbalken följer att prövningstillstånd får meddelas endast om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens) eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller

att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag (extraordinär dispens).

För prejudikatdispens krävs att ett avgörande av Högsta domstolen får generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få sitt överklagande prövat kan således inte ligga till grund för prövningstillstånd.

Som angetts ovan har bestämmelserna om den misstänktes rätt till insyn under förundersökning och rättegång under senare år ändrats i syfte att förtydliga dessa. Lagstiftningen har varit ikraft sedan den 1 april 2017. En viktig fråga (som inte får sin lösning i de uttalanden som görs i förarbetena) är vilken information från en i beslag tagen elektronisk informationsbärare som ska anses ingå i förundersökningen (sidomaterialet).

Det är numera regelmässigt så att det under en förundersökning tas elektroniska informationsbärare (t.ex. telefoner eller hårddiskar) i beslag och att dessa därefter kopieras (spglas) för att senare kunna genomsökas av den brottsutredande myndigheten för säkerställande av bevisning m.m. Sådana informationsbärare innehåller i de allra flesta fall ofantliga mängder av information. Om allt innehåll i en sådan informationsbärare ska anses ingå (eller utgöra sidomaterial) i en förundersökning kan detta innebära stora problem för de brottsutredande myndigheterna och domstolarna, eftersom rätt till partsinsyn i allt detta material i så fall föreligger. En fråga som därvid behöver lösas är hur undersökningsledaren och domstolen ska förfara vid en misstänkts begäran om utfående av material från en elektronisk informationsbärare som är i beslag men som (då informationen inte bedömts vara av betydelse för utredningen) inte i alla delar har gått igenom av den brottsutredande myndigheten. Som jag förordar ovan bör en sådan begäran handläggas som en begäran om komplettering av förundersökningen, varefter (om kompletteringen genomförs) polis och åklagare först tar del av den information som ev. kommer fram vid en genomsökning för att därefter pröva om den är av betydelse för förundersökning och åtal samt i vilken utsträckning den misstänkte och/eller försvaret kan delges informationen, vilket beslut i sin tur kan överprövas av domstolen.

Hantering av beslag i IT-miljö har varit föremål för en statlig utredning (Beslagsutredningen) som i december 2017 lämnat sitt betänkande (SOU 2017:100). Betänkandet, som har remissbehandlats, bereds för närvarande inom Justitiedepartementet. Det kan noteras att de frågeställningar som berörs här inte heller får sin lösning med de förslag som läggs i betänkandet. Mot denna bakgrund kan det därför i och för sig vara av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen klargör vilken information från en i beslag tagen elektronisk informationsbärare som ska anses ingå (eller utgöra sidomaterial) i en förundersökning samt även i övrigt uttalar sig i frågor kring hur de nu införda reglerna om partsinsyn enligt rättegångsbalken ska tolkas och tillämpas.

Samtidigt är det min uppfattning att förevarande mål inte är något lämpligt mål för en prövning i Högsta domstolen.

Jag vill därvid anföra följande.

Som jag angett ovan kan jag inte se att det finns något som helst prejudikatintresse i att Högsta domstolen prövar bevisfrågorna i målet. Inte heller att det finns skäl för extraordinär dispens på den grunden att försvaret inte getts tillgång till all information i målsägandens telefon. Ett meddelande av prövningstillstånd som tar sikte på en prövning av hovrättens beslut den 17 november 2020 kan enligt min uppfattning heller inte per automatik innebära att det samtidigt finns skäl att meddela prövningstillstånd beträffande ansvarsfrågorna (dvs. överklagandet av hovrättens dom). Om Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd i avsikt att pröva hovrättens beslut den 17 november 2020 bör enligt min uppfattning prövningstillstånd beträffande målet i övrigt förklaras vilande.

Rättsföljden av att Högsta domstolen prövar beslutet av den 17 november 2020 är att försvaret ska eller inte ska beredas tillgång till hela eller ytterligare delar av den information som finns i målsägandens telefon. Enligt min uppfattning är bevisningen till stöd för åtalen mycket övertygande. Jag har därför mycket svårt att se att den information som inte redan delgetts försvaret är sådan att den skulle kunna komma att ändra bevisläget till stöd för åtalen på något avgörande sätt, i vart fall inte i sådan mån att denna ev. nya bevisning skulle kunna ligga till grund för prövningstillstånd av synnerliga skäl (resning) beträffande ansvarsfrågorna i målet.

Jag avstyrker prövningstillstånd.

Bevisning

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift samt med mina synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd i målet.

Petra Lundh

My Hedström

Kopia till
Utvecklingscentrum
Åklagarkammaren i Jönköping (AM-141733-19)
Kammaråklagaren Emma Harrius
Kammaråklagaren Julia Rasmussen